

ПРИКАЗ КЊИГЕ

Милош Немањић

Слађана Драгишић Лабаш  
АКТИВНО СТАРЕЊЕ У БЕОГРАДУ

Социолошко удружење Србије и Црне Горе, Институт за социолошка истраживања у Београду, Универзитет у Београду – Филозофски факултет, 2016. година, 272 стр.

У огледима о антропологији старости Љубица Милосављевић напомиње да старост није атрактивна научна тема. У прилог овоме може да се наведе да се од 1973. године када је социолог Мирослав Живковић одбранио своју докторску дисертацију на тему старо градско становништво Југославије и проблеми социјалне политике, па до недавно одбрањеног дипломског рада Александре Милосављевић на тему активног старења на локалном нивоу у суштини појавио релативно мали број радова на тему старења и старости, поготово с обзиром на изазове велике демографске транзиције у последњих четрдесет до педесет година. Било би у том смислу нетачно рећи да је Слађана Драгишић Лабаш прва пробила лед на научном пољу када је реч о старењу и старости, јер се само у издању Геронтолошког друштва Србије од 1973. године када је основано па до 2010. појавило око 1.700 наслова, али њена студија о активном старењу у Београду ипак је међу првима која на студиозан и утемељен начин одговара на питање како старимо и како можемо да старимо. Мада је свака наука скуп објективно проверљивих поступака, независних од личних карактеристика научника, никада не треба изгубити из вида значај личне мотивисаности да се приступи обради неке теме, а ауторка ове књиге то непосредно демонстрира посветом својим родитељима. *Мајци Оливери и оцу Милану, који су ми поклонили модел активног старења.* Дакле, пред собом имамо социолошко-геронтолошку студију посвећену активном старењу у највећем, главном граду Србије, у коме живи, према попису 2011. године, 271.762 (16,4 %) становника старијих од 65 година. Додамо ли томе да је у том контексту у Београду 93.964 старачких домаћинстава, а од тог броја 61.976 самачких старачких домаћинстава, јасно је пред каквим се искушењима и изазовима налази врло велики број житеља Београда, а што је део једне глобалне ситуације у Србији, али и планетарног тренда. Да ли је уопште могуће активно старење. Ову кључну реч дефинисала је Светска здравствена организација 2002. године, подразумевајући под тим *процес оптимизације могућности људи да са порастом година сачувају своје здравље и да активно учествују у друштвеном животу.* Аксиом да старост није болест много је дуже у употреби од наведене кључне речи, али пут до активног старења није ни

једноставан ни једнозначан. Модуси су различити и зависе колико од социјално-културног контекста толико, ако не и још више, од главног актера – сваког човека појединачно.

Шта нам, имајући у виду претходно речено, нуди студија Слађане Драгишић Лабаш и зашто је значајна. У првом, обимнијем делу, то је неспорно темељна аналитичка студија, која у неколико поглавља проблемски промишља најбитнија питања активног, продуктивног и успешног старења. Свако ко је и најмање упућен у проблематику старења и старости у савременом свету, посебно у Србији, биће обогаћен новим сазнањима о активном и успешном старењу, активном аутентичном старењу, као и продуктивном старењу. Ма колико активно старење било и резултат личног избора и одређења, оно је вишеструко детерминисано социјалним, економским, политичким и културним карактеристикама заједнице у којој појединац живи. Ауторка је, што је врло важно, у одељку Демографија старења у свету дала пројекције демографских промена у Европи и у свету, обухвативши САД, Хонг Конг, Канаду и Јапан, а од европских земаља Чешку, Француску, Шпанију и претходну Југославију. Разумљиво да је посебну пажњу посветила Србији и Београду, који по старосној структури својих становника спада међу најстарије градове, и то због великог удела особа између 75 и 80 година. Међутим, поред врло широког спектра социолошко-геронтолошких питања покренутих у првом делу студије, која се односе на истраживање продуктивних и репродуктивних активности старијих, на волонтирање, на активности старијих у слободно време, на социјалну мрежу старијих, на однос старијих родитеља и одрасле деце, на партнерске релације, на активно старење и ментално здравље, посебну вредност овој студији дају 52 животне приче. На почетку сваке приче, поред имена, које је по правилу псеудоним, упознајемо се са годинама испитане особе, занимањем, брачним статусом и величином породице односно бројем деце у породици. Распон година је од 65 до 89, већина њих, чак 38, живи са својим брачним другом и са мањим или већим бројем своје деце. Професионална припадност је, може се слободно рећи, репрезентативна за професионалну структуру друштва – заступљени су, да наведемо само нека занимања, правници, професори, уметници, психијатри, психолози, социолози, инжењери, војна лица, економски техничари, медицински техничари, зидари, конобари, трговци итд. итд. Дакле, представља се цео један свет рада коме су испитаници припадали, а на овај начин упознавања са њиховим животним причама спуштамо се са институционалног на индивидуални ниво, на ниво живота који пулсира различитим ритмом и у различитим варијететима. То су истински узбудљиве животне приче, често са неочекиваним обртима у појединим фазама, али и са мирним током и спокојном старошћу. Писац ових редова, и сам један од испитаника, на промоцији ове књиге у Социолошком клубу ССД, у својој анализи ових животних прича задржао се на 14 животних прича испитаника и испитаница, који су навели да живе сами. Међу њима је осам женских особа, од којих су њих шест удовице и шест мушкараца, од којих су тројица удовци. По животном добу, највише их је у добу од 70 до 80 година, једна половина, четири особе су у раном трећем животном добу, од 65 до 70 година, а само три особе су у поодмаклим годинама од 81 до 90. Већина испитаница припада интелектуалним занимањима, чак њих шест, док је међу мушкарцима само један интелектуалац. Оно што привлачи пажњу у овим конкретним причама је податак да многи који су остали без животног партнера, настављају живот са новим партнером, без обзира да ли са њим живе

у заједници или свако од њих води самосталан живот. Не може се рећи да су све приче оптимистичне, али у већини случајева афирмишу животну енергију, активизам, прихватање реалности, перспективу даљег живота, изналажења смисла живота. Један од најстаријих испитаника, представљен као Милан (90), препознаје се као познати диригент Младен Јагушт, који је задржао не само активизам своје професије диригента већ и животни оптимизам, иако живи сам.

Има ли нечег заједничког у животним причама, на пример, наведеног Милана и Љубинке (80), библиотекарке, удовице која живи сама, иако има ћерку и зета лекаре, двоје одраслих унучади и чак и праунуку и Петра (67), удовца, комерцијалисте, који такође живи сам, иако има двоје деце. Свима њима је заједничко да им се завршио део животног циклуса, обележен радном активношћу, да су суочени савременом, краћим или дужим које је пред њима, које треба испунити садржајем и у њему наћи смисао живљења. Ауторка је то успела да сажме у кратком осврту под насловом *Значење активног старења – заједничка прича*. Овај део је, наводи она, *усредсређен на значење квалитетног активног старења за наше саговорнике и препоруке за постизање тог циља*. Наведимо само једну од тих порука, која гласи *Пензија је период када сте први пут аутор свог живота. Трудим се да се бавим оним што заиста волим*.

На крају, треба рећи да студија Слађане Драгишић Лабаш обогаћује фонд и социолошке и геронтолошке литературе, којој, бар у нашој средини, још увек недостају синтезе и капитални радови који проширују сазнања о овој тако значајној појави. Увидом у литературу коју је ауторка користила недвосмислено можемо да закључимо да је у писању ове студије била ослоњена на фонд постојеће стране литературе, али и на оно највредније код нас.